

Кримінальне право та кримінологія

УДК 343.9:343.541(477)

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.20041389>

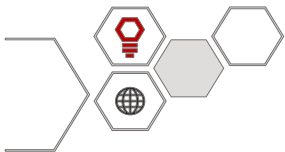
**Криміналістична характеристика незаконного позбавлення волі або
викрадення людини в умовах воєнного стану**

Приймак В'ячеслав Ігорович,
аспірант, Державний податковий університет, Україна,
<https://orcid.org/0009-0004-0464-9752>

Прийнято: 18.04.2026 | Опубліковано: 30.04.2026

Анотація. У статті здійснено комплексне дослідження криміналістичної характеристики незаконного позбавлення волі або викрадення людини в умовах воєнного стану. Обґрунтовано, що повномасштабна збройна агресія проти України зумовила трансформацію способів вчинення зазначених злочинів, появу нових кримінальних практик та ускладнення процесу їх розслідування, зокрема на тимчасово окупованих територіях і в зоні активних бойових дій. Проаналізовано сучасні підходи до розуміння структури криміналістичної характеристики та визначено її основні елементи: спосіб вчинення кримінального правопорушення, обстановку, слідову картину, особу потерпілого та особу правопорушника.

Встановлено, що в умовах воєнного стану поширюються такі способи вчинення викрадення людини, як насильницьке затримання незаконними збройними формуваннями, використання блокпостів, імітація діяльності правоохоронних органів, а також застосування інформаційно-комунікаційних технологій для відстеження та заманювання потерпілих. Особу увагу



приділено характеристиці особи злочинця, серед яких виокремлено як організовані групи, так і представників квазівладних структур на окупованих територіях. Розкрито особливості формування слідової картини, яка характеризується фрагментарністю, латентністю та значною залежністю від цифрових джерел доказової інформації.

Доведено, що ефективність розслідування зазначеної категорії кримінальних правопорушень значною мірою залежить від своєчасного формування криміналістичних версій, належної організації взаємодії слідчих і оперативних підрозділів, а також використання можливостей міжнародного співробітництва. Запропоновано напрями вдосконалення криміналістичного забезпечення розслідування незаконного позбавлення волі або викрадення людини з урахуванням сучасних викликів воєнного часу, що сприятиме підвищенню ефективності протидії таким злочинам та захисту прав і свобод людини.

Ключові слова: незаконне позбавлення волі, викрадення людини, криміналістична характеристика, воєнний стан, способи вчинення злочину, слідова картина, початковий етап розслідування.

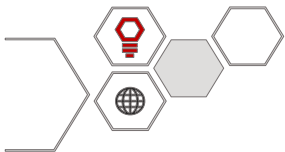
Criminal characteristics of illegal deprivation of liberty or kidnapping of a person under martial law

Viacheslav Pryimak,

postgraduate, State Tax University, Ukraine,

<https://orcid.org/0009-0004-0464-9752>

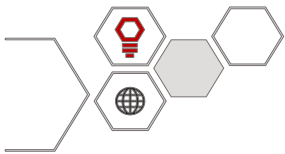
Abstract. The article conducts a comprehensive study of the forensic characteristics of illegal deprivation of liberty or kidnapping under martial law. It is substantiated that the full-scale armed aggression against Ukraine has led to a



transformation of the methods of committing these crimes, the emergence of new criminal practices and the complication of the process of their investigation, in particular in temporarily occupied territories and in the zone of active hostilities. Modern approaches to understanding the structure of the forensic characteristics are analyzed and its main elements are determined: the method of committing a criminal offense, the situation, the trace picture, the identity of the victim and the identity of the offender. It is established that under martial law, such methods of committing a kidnapping as forcible detention by illegal armed formations, the use of checkpoints, imitation of the activities of law enforcement agencies, as well as the use of information and communication technologies to track and lure victims are widespread. Particular attention is paid to the characteristics of the criminal, among which both organized groups and representatives of quasi-authoritarian structures in the occupied territories are distinguished. The peculiarities of the formation of a trace picture, which is characterized by fragmentation, latency and significant dependence on digital sources of evidentiary information, are revealed.

It is proven that the effectiveness of the investigation of the specified category of criminal offenses largely depends on the timely formation of forensic versions, proper organization of interaction between investigative and operational units, as well as the use of international cooperation opportunities. Directions for improving the forensic support of the investigation of illegal deprivation of liberty or kidnapping of a person are proposed, taking into account the modern challenges of wartime, which will contribute to increasing the effectiveness of countering such crimes and protecting human rights and freedoms.

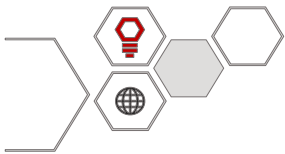
Keywords: illegal deprivation of liberty, kidnapping, forensic characteristics, martial law, methods of committing a crime, trace picture, initial stage of investigation.



Обґрунтування актуальності обраної теми. Актуальність дослідження криміналістичної характеристики незаконного позбавлення волі або викрадення людини зумовлена суттєвими трансформаціями злочинності в умовах воєнного стану та повномасштабної збройної агресії проти України. Зазначені кримінальні правопорушення набули нових форм прояву, зокрема на тимчасово окупованих територіях та в районах ведення бойових дій, де вони нерідко поєднуються з іншими суспільно небезпечними діяннями, включаючи катування, незаконне утримання цивільного населення, примусове переміщення та використання осіб у протиправній діяльності. У цих умовах відбувається ускладнення механізму злочину, зміна способів його вчинення, а також зростання рівня латентності, що істотно ускладнює процес виявлення, документування та розслідування таких діянь.

Додаткового значення проблема набуває у зв'язку з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій при підготовці та вчиненні викрадень, а також при приховуванні їх слідів. Це обумовлює необхідність переосмислення традиційних підходів до формування криміналістичної характеристики зазначеної категорії злочинів та адаптації методик їх розслідування до нових реалій. Водночас практика досудового розслідування свідчить про наявність низки проблем організаційного та методичного характеру, пов'язаних із недостатньою розробленістю алгоритмів дій слідчого на початковому етапі, складністю збору доказової інформації в умовах обмеженого доступу до місця події, а також необхідністю забезпечення взаємодії з військовими формуваннями та міжнародними інституціями.

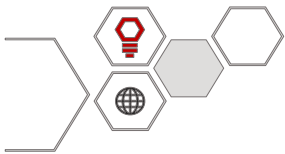
Крім того, актуальність теми зумовлена необхідністю гармонізації національних підходів до розслідування незаконного позбавлення волі або викрадення людини з міжнародними стандартами захисту прав людини та документування воєнних злочинів. Враховуючи зазначене, дослідження



криміналістичної характеристики цих кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану має важливе теоретичне та практичне значення, сприяє удосконаленню методичного забезпечення діяльності правоохоронних органів і підвищенню ефективності протидії таким посяганням.

Метою є комплексне дослідження криміналістичної характеристики незаконного позбавлення волі або викрадення людини в умовах воєнного стану, виявлення особливостей трансформації механізму вчинення цих кримінальних правопорушень під впливом збройної агресії, а також визначення сучасних підходів до формування її структурних елементів. У межах поставленої мети передбачається: уточнення змісту та значення основних елементів криміналістичної характеристики (способу вчинення, обстановки, слідової картини, особи потерпілого та правопорушника); аналіз типових способів вчинення незаконного позбавлення волі або викрадення людини в умовах воєнного часу; встановлення специфіки формування доказової інформації, зокрема цифрових слідів; а також обґрунтування напрямів удосконалення криміналістичного забезпечення початкового етапу розслідування зазначеної категорії кримінальних правопорушень.

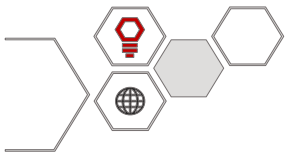
Наукова новизна одержаних результатів полягає у комплексному переосмисленні криміналістичної характеристики незаконного позбавлення волі або викрадення людини в умовах воєнного стану з урахуванням трансформації механізму їх вчинення. Вперше обґрунтовано доцільність виокремлення «цифрового компонента злочину» як самостійного елемента криміналістичної характеристики. Удосконалено підходи до аналізу способу вчинення, обстановки та слідової картини з урахуванням умов тимчасової окупації та активних бойових дій. Подальшого розвитку набули положення щодо організації початкового етапу розслідування, зокрема використання цифрових доказів та міжвідомчої взаємодії.



Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика криміналістичної характеристики незаконного позбавлення волі або викрадення людини традиційно перебуває у центрі уваги вітчизняної криміналістичної науки, однак сучасні умови воєнного стану суттєво змінюють її змістове наповнення. Аналіз наукових праць свідчить, що більшість досліджень зосереджена на класичних підходах до структури криміналістичної характеристики як системи типових елементів (спосіб вчинення, обстановка, особа злочинця та потерпілого, слідова картина) [1]. Зокрема, у працях Г. Л. Д'яковського сформовано теоретичну модель криміналістичної характеристики цих злочинів та запропоновано практичні рекомендації щодо їх розслідування, переважно в умовах діяльності організованих груп.

Водночас кримінологічні дослідження, зокрема А. В. Андрушка, поглиблюють розуміння особи правопорушника, однак зосереджуються переважно на соціально-демографічних та поведінкових характеристиках без урахування новітніх факторів воєнного часу [2]. Питання кримінально-правової кваліфікації таких діянь також отримали належне висвітлення у науковій літературі [3], проте вони не охоплюють криміналістичний аспект трансформації механізму злочину.

Критичний аналіз зазначених наукових підходів дозволяє констатувати їх обмеженість у контексті сучасних безпекових викликів. Більшість досліджень ґрунтується на умовах мирного часу і не враховує впливу таких факторів, як тимчасова окупація територій, використання військової інфраструктури, діяльність незаконних збройних формувань та активне застосування цифрових технологій. Унаслідок цього поза належною увагою залишаються питання трансформації способів вчинення злочину, специфіки слідової картини та особливостей збирання доказів у ситуаціях обмеженого доступу до місця події.

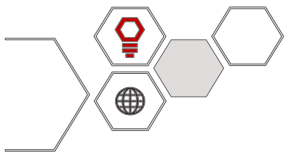


Отже, наявні наукові напрацювання формують важливе теоретичне підґрунтя, однак не забезпечують повною мірою потреб практики розслідування в умовах воєнного стану. Саме тому автор обґрунтовує необхідність переосмислення криміналістичної характеристики незаконного позбавлення волі або викрадення людини з урахуванням сучасних умов та пропонує доповнення її структури новими елементами, зокрема цифровим компонентом злочину.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на наявність ґрунтовних наукових напрацювань у сфері криміналістичної характеристики незаконного позбавлення волі або викрадення людини, низка аспектів цієї проблематики залишається недостатньо дослідженою, особливо в контексті сучасних умов воєнного стану. Передусім, у вітчизняній науці відсутній цілісний підхід до переосмислення структури криміналістичної характеристики зазначених кримінальних правопорушень з урахуванням новітніх факторів, пов'язаних із збройною агресією, тимчасовою окупацією частини території України та зміною криміногенної ситуації.

Недостатньо розкритими залишаються питання трансформації способів вчинення незаконного позбавлення волі або викрадення людини в умовах воєнного часу, зокрема використання псевдоправоохоронних формувань, блокпостів, елементів військової інфраструктури, а також сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Потребує подальшого дослідження специфіка обстановки вчинення цих злочинів, яка характеризується високим рівнем динамічності, обмеженим доступом до місць подій і складністю фіксації доказової інформації.

Окремою невирішеною проблемою є формування слідової картини в умовах воєнного стану, що відзначається фрагментарністю, латентністю та значною залежністю від цифрових джерел інформації, включаючи дані

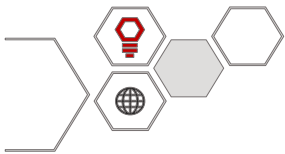


мобільного зв'язку, соціальних мереж та геолокаційні відомості. У цьому контексті недостатньо дослідженими залишаються питання методики виявлення, фіксації та процесуального оформлення таких доказів із дотриманням вимог їх допустимості та достовірності.

Крім того, потребують подальшого наукового опрацювання особливості організації початкового етапу розслідування зазначеної категорії кримінальних правопорушень, зокрема алгоритми дій слідчого в умовах дефіциту часу, інформації та ресурсів, а також забезпечення ефективної взаємодії з оперативними підрозділами, військовими формуваннями та міжнародними організаціями. Відсутність систематизованих рекомендацій у цій сфері негативно впливає на ефективність розкриття та розслідування таких злочинів.

Таким чином, існує об'єктивна потреба у комплексному дослідженні криміналістичної характеристики незаконного позбавлення волі або викрадення людини з урахуванням сучасних викликів воєнного часу, що зумовлює необхідність розроблення нових підходів до їх криміналістичного забезпечення та вдосконалення методики розслідування.

Методологічну основу дослідження становить комплекс загальнонаукових і спеціально-юридичних методів, застосування яких зумовлене метою та предметом дослідження. Зокрема, використано методи аналізу та синтезу - для визначення структури криміналістичної характеристики незаконного позбавлення волі або викрадення людини та узагальнення наукових підходів; системно-структурний метод - для дослідження взаємозв'язків між її елементами; формально-юридичний - для аналізу норм кримінального законодавства та їх тлумачення; порівняльно-правовий - для співвіднесення національних підходів із міжнародними стандартами; а також криміналістичні методи - для дослідження способів вчинення злочину, особливостей слідової картини та організації

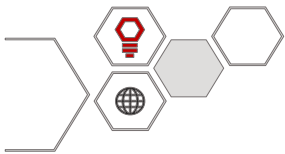


розслідування. Використання зазначених методів забезпечило комплексність дослідження та обґрунтованість отриманих результатів.

Виклад основного матеріалу. Криміналістична характеристика незаконного позбавлення волі або викрадення людини є системою узагальнених відомостей про типові ознаки відповідного кримінального правопорушення, що має орієнтуюче значення для побудови версій, планування та організації досудового розслідування. В умовах воєнного стану зазначена характеристика зазнає суттєвої трансформації, що зумовлено зміною криміногенної ситуації, появою нових суб'єктів злочинної діяльності, а також ускладненням механізму вчинення злочину [4, с. 112; 5, с. 67].

Ключовим елементом криміналістичної характеристики є спосіб вчинення кримінального правопорушення. Традиційно він включає підготовчий, виконавчий та приховувальний етапи. Однак у сучасних умовах воєнного стану ці етапи набувають нових форм. Зокрема, підготовчий етап характеризується активним використанням цифрових технологій: збором інформації про потерпілих через соціальні мережі, месенджери та відкриті бази даних [6, с. 463]. Виконавчий етап часто реалізується із використанням військової інфраструктури, блокпостів, перевірок документів, а також під прикриттям діяльності псевдоправоохоронних органів [7, с. 89]. Приховування злочину здійснюється шляхом переміщення потерпілих на тимчасово окуповані території, ізоляції без засобів зв'язку або знищення матеріальних слідів [8, с. 103].

Суттєво змінюється і обстановка вчинення кримінального правопорушення. Вона характеризується високим рівнем нестабільності, обмеженим доступом до місця події та неможливістю оперативного реагування правоохоронних органів. Як зазначають дослідники, у таких умовах значно зростає латентність злочинів, а також ускладнюється фіксація доказової інформації [9, с. 111].



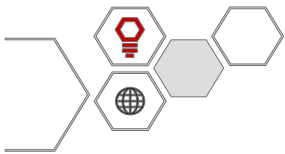
Окремої уваги потребує слідова картина. У класичному розумінні вона включає матеріальні, ідеальні та електронні сліди. В умовах воєнного стану домінуюче значення набувають саме цифрові сліди, зокрема: дані мобільного зв'язку, геолокаційна інформація, цифрові комунікації, відеофіксація з камер спостереження [10, с. 300]. Водночас такі докази потребують належної верифікації та процесуального оформлення з урахуванням міжнародних стандартів, зокрема положень Берклійського протоколу [11, с. 141].

Практика розслідування свідчить, що в умовах воєнного стану типові слідчі ситуації пов'язані з відсутністю доступу до місця події, обмеженістю первинної інформації та необхідністю швидкого прийняття рішень. Наприклад, у випадках зникнення особи на тимчасово окупованій території основними джерелами доказової інформації виступають цифрові дані (останні контакти, геолокація мобільного пристрою, активність у месенджерах), а також показання свідків, отримані дистанційно. Це зумовлює необхідність пріоритетного використання аналітичних та цифрових інструментів розслідування.

Аналіз особи потерпілого дозволяє виділити групи підвищеного ризику: військовослужбовців, представників органів державної влади, волонтерів, журналістів, а також цивільних осіб, які проживають на тимчасово окупованих територіях [12, с. 155]. Водночас особа злочинця характеризується значною неоднорідністю: від організованих злочинних груп до представників незаконних збройних формувань, що ускладнює ідентифікацію та притягнення до відповідальності [13, с. 101].

З урахуванням викладеного доцільно сформулювати такі наукові пропозиції.

По-перше, пропонується доповнити структуру криміналістичної характеристики елементом «цифровий компонент злочину», який включає



способи використання інформаційно-комунікаційних технологій, типові цифрові сліди та методи їх фіксації.

По-друге, необхідно розробити типові алгоритми дій слідчого на початковому етапі розслідування з урахуванням умов воєнного стану, зокрема у випадках відсутності доступу до місця події або неможливості проведення слідчих (розшукових) дій.

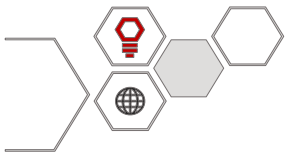
По-третє, доцільним є впровадження єдиного стандарту роботи з цифровими доказами, який би відповідав міжнародним підходам і забезпечував їх допустимість у кримінальному провадженні [11, с. 143; 14, с. 211].

По-четверте, необхідно посилити міжвідомчу взаємодію між правоохоронними органами, військовими формуваннями та міжнародними організаціями з метою оперативного обміну інформацією та підвищення ефективності розслідування [15, с. 509].

Таким чином, криміналістична характеристика незаконного позбавлення волі або викрадення людини в умовах воєнного стану потребує переосмислення та адаптації до сучасних викликів, що сприятиме підвищенню ефективності розслідування та забезпеченню захисту прав людини.

Висновок. У статті здійснено комплексне дослідження криміналістичної характеристики незаконного позбавлення волі або викрадення людини в умовах воєнного стану та обґрунтовано необхідність її адаптації до сучасних безпекових викликів. Встановлено, що під впливом збройної агресії відбувається трансформація механізму вчинення зазначених кримінальних правопорушень, що проявляється у зміні способів їх реалізації, ускладненні обстановки вчинення, підвищенні рівня латентності та суттєвому зростанні ролі цифрових технологій.

На підставі проведеного дослідження сформульовано науково обґрунтовані пропозиції, спрямовані на вдосконалення криміналістичного

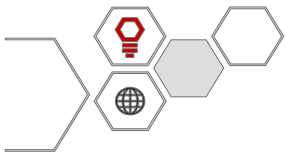


забезпечення розслідування зазначеної категорії кримінальних правопорушень. Запропоновано доповнити структуру криміналістичної характеристики елементом «цифровий компонент злочину», що дозволяє систематизувати інформацію про використання сучасних технологій при його вчиненні. Обґрунтовано необхідність розроблення типових алгоритмів дій слідчого на початковому етапі розслідування в умовах воєнного стану, а також впровадження єдиного стандарту роботи з цифровими доказами, заснованого на міжнародних підходах.

Крім того, доведено доцільність посилення міжвідомчої та міжнародної взаємодії у сфері розслідування незаконного позбавлення волі або викрадення людини, що забезпечить більш ефективний обмін інформацією та доказами. Реалізація запропонованих положень сприятиме підвищенню ефективності досудового розслідування, забезпеченню належного рівня доказування та посиленню захисту прав і свобод людини в умовах воєнного стану.

Список використаних джерел:

1. Д'яковський Г. Л. Криміналістична характеристика та особливості розслідування незаконного позбавлення волі та викрадення людини, вчиненого організованою групою : монографія / за заг. ред. К. О. Чаплинського. Дніпро : Дніпровський державний університет внутрішніх справ, 2025. 127 с. URL: https://er.dduvs.edu.ua/bitstream/123456789/16695/1/%D0%BC%D0%B0%D0%BA%D0%B5%D1%82_%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F_%D0%94%27%D1%8F%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9%20%D0%93.%D0%9B.pdf
2. Андрушко А. В. Кримінологічна характеристика осіб, які вчинили незаконне позбавлення волі або викрадення людини. *Вісник Одеського*



національного університету. Серія: Юриспруденція. 2019. № 40. С. 121–128.

URL: <https://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc40/30.pdf>

3. Федоров В. Проблеми кваліфікації незаконного позбавлення волі або викрадення людини. *Юридичний вісник*. 2018. № 3. С. 40–44. URL: https://yurvisnyk.in.ua/v3_2018/8.pdf

4. Криміналістика : підручник / В. Ю. Шепітько та ін. ; за ред. В. Ю. Шепітька. 4-те вид., перероб. і доп. Харків : Право, 2008. 464 с. URL: <https://law.sspu.edu.ua/files/documents/books/library/17/shepitko.pdf>

5. Криміналістика (криміналістична техніка) : курс лекцій / П. Д. Біленчук та ін. Київ : МАУП, 2001. 216 с.

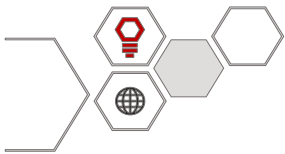
6. Лісіцина Ю. О., Серкевич І. Р. Особливості розслідування злочинів у сфері торгівлі людьми: криміналістичний аспект. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 3. С. 461–464. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-3/104>

7. Єфімов М. М., Пиріг І. В. Методика розслідування окремих видів кримінальних правопорушень : підручник. Дніпро : Видавець Біла К. О., 2022. 271 с. URL:

<https://er.dduvs.edu.ua/bitstream/123456789/9452/1/%2B%20%D0%9F%D0%B8%D1%80%D1%96%D0%B3%2C%20%D0%84%D1%84%D1%96%D0%BC%D0%BE%D0%B2%20%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D0%BA%D0%B0%20%D1%80%D0%BE%D0%B7%D1%81%D0%BB%D1%96%D0%B4%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F.pdf>

8. Андрушко А. В. Кількісно-якісні показники незаконного позбавлення волі або викрадення людини. *Law and Society*. 2019. Т. 6, № 2. С. 98–105. DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-3736-2019-6-2-16>

9. Лугіна Н., Беличко В., Підгородецький В. Гарантії справедливого суду в умовах збройного конфлікту: кримінально-процесуальний аспект.



Аналітично-порівняльне правознавство. 2025. Т. 3, № 3. С. 110–114. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.03.3.17>

10. Лихова С. Я., Поліщук Д. О. Самовільне залишення військової частини або місця служби, вчинене в умовах воєнного стану. *Права людини та публічне врядування в сучасних умовах*. 2023. С. 299–301. DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-314-2-79>

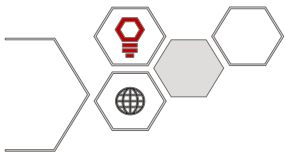
11. Лугіна Н. А., Іваніцький В. М., Підгородецький В. О. Роль правоохоронних органів у виявленні та документуванні воєнних злочинів. *Журнал східноєвропейського права*. 2025. № 134. С. 139–145. DOI: <https://doi.org/10.71404/2409-6415.134.16>

12. Андрушко А. В. Обставини, що обтяжують кримінальну відповідальність за захоплення або тримання особи як заручника. *Наука і правоохорона*. 2017. № 4 (38). С. 150–157. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/items/83a1c967-303f-4e2e-a3d5-9edd845dd196>

13. Приймак В. І. Огляд місця події при розслідуванні злочинів, пов'язаних з незаконним позбавленням волі або викраденням людини. *Журнал східноєвропейського права*. 2025. № 136. С. 99–104. DOI: <https://doi.org/10.71404/2409-6415.136.12>

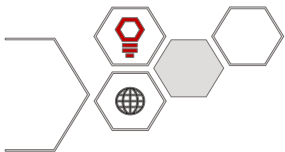
14. Грицюк І. В., Лугіна Н. А., Підгородецький В. О. Реалізація засади доступу до правосуддя у кримінальних провадженнях в умовах збройної агресії. *Ірпінський юридичний часопис*. 2025. № 2 (19). С. 209–217. DOI: [https://doi.org/10.33244/2617-4154-2\(19\)-2025-209-217](https://doi.org/10.33244/2617-4154-2(19)-2025-209-217)

15. Шкута О. О. Міжнародні стандарти забезпечення прав людини щодо засуджених до позбавлення волі в умовах воєнного стану в Україні. *Juridical Scientific and Electronic Journal*. 2024. № 12. С. 508–510. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-12/116>

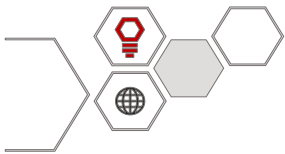


References:

1. Diakovskiy H. L. Kryminalistychna kharakterystyka ta osoblyvosti rozsliduvannia nezakonnoho pozbavlennia voli ta vykradennia liudyny, vchynenoho orhanizovanoiu hrupoiu : monohraf. ; za zah. red. d.yu.n., prof. K. O. Chaplynskoho / H. L. Diakovskiy. Dnipro : Dniprov. derzh. un-t vnutr. sprav, 2025. 127 s. URL: https://er.dduvs.edu.ua/bitstream/123456789/16695/1/%D0%BC%D0%B0%D0%BA%D0%B5%D1%82_%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F_%D0%94%27%D1%8F%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9%20%D0%93.%D0%9B.pdf
2. Andrushko A. V. Kryminolohichna kharakterystyka osib, yaki vchynyly nezakonne pozbavlennia voli abo vykradennia liudyny. Visnyk Odeskoho natsionalnoho universytetu. Ser.: Yurytsprudentsiia. 2019. № 40. S. 121–128. URL: <https://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc40/30.pdf>
3. Fedorov V. Problemy kvalifikatsii nezakonnoho pozbavlennia voli abo vykradennia liudyny. Yurydychnyi visnyk. 2018. № 3. S. 40–44. URL: https://yurvisnyk.in.ua/v3_2018/8.pdf
4. Kryminalistyka: Pidruchnyk / Kol. avt.: V. Yu. Shepitko, V. O. Konovalova, V. A. Zhuravel ta in. / Za red. prof. V. Yu. Shepitka. 4-e vyd., pererob. i dop. Kh.: Pravo, 2008. 464 s. URL: <https://law.sspu.edu.ua/files/documents/books/library/17/shepitko.pdf>
5. Kryminalistyka (kryminalistychna tekhnika) : Kurs lektsii / P. D. Bilenchuk, A. P. Hel, M. V. Salteviskyi, H. S. Semakov; Mizhrehion. akad. upr. personalom. K., 2001. 216 s.
6. Lisitsyna Yu.O., Serkevych I.R. Osoblyvosti rozsliduvannia zlochyniv u sferi torhivli liudmy: kryminalistychnyi aspekt. Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal. 2023. № 3. S. 461–464. URL: <http://jurnal.nam.kiev.ua>



7. Metodyka rozsliduvannia okremykh vydiv kryminalnykh pravoporushen : pidruch. / M. M. Yefimov, I. V. Pyrih. Dnipro : Vydavets Bila K. O., 2022. 271 s. URL: <https://er.dduvs.edu.ua/bitstream/123456789/9452/1/%2B%20%D0%9F%D0%B8%D1%80%D1%96%D0%B3%2C%20%D0%84%D1%84%D1%96%D0%BC%D0%BE%D0%B2%20%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D0%BA%D0%B0%20%D1%80%D0%BE%D0%B7%D1%81%D0%BB%D1%96%D0%B4%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F.pdf>
8. Andrushko A. V. Kilkisno-yakisni pokaznyky nezakonnoho pozbavlennia voli abo vykradennia liudyny. Law and Society. 2019. T. 6, № 2. S. 98–105. URL: <https://doi.org/10.32842/2078-3736-2019-6-2-16>
9. Luhina N., Belychko V., Pidhorodetskyi V. Harantii spravedlyvoho sudu v umovakh zbroinoho konfliktu: kryminalno-protsesualnyi aspekt. Analitychno-porivnialne pravoznavstvo. 2025. T. 3, № 3. S. 110–114. URL: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.03.3.17>
10. Lykhova S. Ya., Polishchuk D. O. Samovilne zalyshennia viiskovoi chastyny abo mistsia sluzhby, vchynene v umovakh voiennoho stanu: kryminalno-porivnialna kharakterystyka ch. 5 st. 407 ta ch. 4 st. 408 KK Ukrainy. Prava liudyny ta publichne vriaduvannia v suchasnykh umovakh. 2023. S. 299-301. URL: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-314-2-79>
11. Luhina N. A., Ivanitskyi V. M., Pidhorodetskyi V. O. Rol pravookhoronnykh orhaniv u vyjavlenni ta dokumentuvanni voiennykh zlochyniv: natsionalnyi i mizhnarodnyi kontekst. Zhurnal skhidnoievropeiskoho prava. 2025. № 134. S. 139–145. URL: <https://doi.org/10.71404/2409-6415.134.16>
12. Andrushko A.V. Obstavyny, shcho obtiazhuiut kryminalnu vidpovidalnist za zakhoplennia abo trymannia osoby yak zaruchnyka. Nauka i pravookhorona. 2017. № 4 (38). S. 150–157. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/items/83a1c967-303f-4e2e-a3d5-9edd845dd196>



13. Pryimak V. I. Ohliad mistsia podii pry rozsliduvanni zlochyniv poviaznykh z nezakonnym pozbavlenniam voli abo vykradennia liudyny. Zhurnal skhidnoievropeiskoho prava. 2025. № 136. S. 99-104. URL: <https://doi.org/10.71404/2409-6415.136.12>

14. Hrytsiuk I. V., Luhina N. A., Pidhorodetskyi V. O. Realizatsiia zasady dostupu do pravosuddia u kryminalnykh provadzhenniakh v umovakh zbroinoi ahresii. Irpynskyi yurydychnyi chasopys. 2025. № 2(19). S. 209–217. URL: [https://doi.org/10.33244/2617-4154-2\(19\)-2025-209-217](https://doi.org/10.33244/2617-4154-2(19)-2025-209-217)

15. Shkuta O. O. Mizhnarodni standarty zabezpechennia prav liudyny shchodo zasudzhenykh do pozbavlennia voli v umovakh voiennoho stanu v ukraini. Juridical scientific and electronic journal. 2024. № 12. S. 508–510. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-12/116>